

3.6.2021

Lausuntopyyntönumero: VN/572/2020
Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto tupakkalain uudistuksesta

Lausunnossa on kommentoitu pykäläkohtaisiin ehdotuksiin.

2 § Määritelmät

EPT-verkosto pitää hyvänä uudistuksena, sitä että kuumennettavat tupakkatuotteet otetaan huomioon tupakkalaissa. Vaikka ei voida lähtökohtaisesti todentaa, etteikö palamisreaktiota synny, erityy tuotteesta silti terveydelle haitallisia ainesosia. Sähkösavukkeiden käyttö on yleistynyt, joten on odotettavissa, että tuotevalikoima kasvaa ja tulee sisältämään myös kuumennettavia tupakkatuotteita tulevaisuudessa. Tupakkalaissa on hyvä ottaa tilanne huomioon etukäteen.

Tupakkakasvia sisältämättömät tuotteet, jotka sisältävät nikotiinia ja muistuttavat käytössä olevia tupakkatuotteita, tulisi saattaa lain piiriin ja niitä tulee säädellä kuten tupakkatuotteita. Esimerkiksi nuuskapusseja muistuttavat nikotiinipussit jäävät tällä hetkellä tupakkalain ulkopuolelle. Vaikka tuotteet eivät sisällä tupakkakasvia, ne sisältävät silti terveydelle vaarallista nikotiinia. Tuotteita myydään Suomen naapurimaissa, ja niitä tilataan sekä tuodaan Suomeen. Nikotiinipussit kuuluvat tällä hetkellä lääkelakiin, mikä asettaa ne valvonnan ja kansanterveyden kannalta täysin eri asemaan.

EPT-verkosto esittää, että tupakkalakiin lisätään nikotiinia sisältävät tupakan vastikkeet, jotka muistuttavat tupakkatuotetta ja sisältävät nikotiinia. Samalla niitä tulee säädellä tupakkalaissa samalla tavoin kuin muitakin tupakka- ja nikotiinituotteita.

11 § Kielletyt lisäaineet ja ominaisuudet

Tupakkalakiin lisättäisi ehdotuksen mukaan, että tunnusomaisten makujen ja tuoksujen lisääminen kaikkiin tupakkatuotteisiin kiellettäisi. EPT-verkoston mukaan ehdotus on erittäin hyvä, sillä moni tupakkatuote, kuten vesipiipussa käytettävä tupakka sisältää laajasti eri makuja ja tuoksuja. Lisätyt maut vetoavat erityisesti nuoriin.

26 § Ennakoilmoitus sähkösavukkeista, täyttösäiliöistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä

EPT-verkosto kannattaa uudistusta, sillä se selkeyttää kokonaisuutta sekä kuluttajan että jälleenmyyjän näkökulmasta. Myös höyrystettävissä nesteissä on terveydelle haitallisia ainesosia.

27 § Markkinatutkimukset ja myyntimäärät sähkösavukkeista, nikotiininesteistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä

Ei huomauttamista.

32 § Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen pakolliset ja sallitut merkinnät

EPT-verkosto puoltaa sitä, että tuotepakkausten sääntely kattaa kaikki tupakkalain alaiset nikotiinipitoiset tuotteet. Yhdenmukaisuus tukee tupakkalain tavoitteita sekä kansanterveyden edistämistä ja vaikuttaa erityisesti lasten ja nuorten tupakoinnin aloittamiseen.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksissa tulee olla pakolliset kuvalliset varoitusmerkinnät, ja varoitusmerkintöjä tulee yhtenäistää säätämällä niiden ulkoasusta tarkkaan. Yhdenmukaistaminen vähentää pakkausten houkuttelevuutta eikä tue markkinointia.

Ehkäisevän päihdetyön järjestöt ovat ehdottaneet, että tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin tulisi lisätä puhelimitse annettavan tupakoinnin lopettamisen tuen yhteystiedot. Puhelimitse annettava maksuton tuki on tehokasta ja helposti saavutettavaa. EPT-verkosto tukee päihdejärjestöjen ehdotusta.

35 § Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

EPT-verkosto kannattaa, että tupakkatuotteiden ulkoasuun vaikutetaan niin, etteivät yksittäiset merkit erotu muista vastaavista tuotteista. Näiltä osin lakiluonnoksen ehdotus on hyvä.

35 a § Savukkeen ulkoasu

Ei huomauttamista.

36 § Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen pakolliset ja sallitut merkinnät

EPT-verkosto pitää tärkeänä muutoksena, sitä että tuotepakkausten yhdenmukaistaminen koskee kaikkia nikotiinia sisältäviä vähittäismyyntipakkauksia, myös sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä. Tuotteiden ulkoasu on kiinteästi yhteydessä tuotteiden myyntiin, joten ulkoasun sääntely on perusteltua.

36 a § Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

Ei huomauttamista.

36 b § Täyttösäiliön ja nikotiininesteen ulkoasu

Ei huomauttamista.

42 a § Talouden toimijan tunnuksen tekeminen toimimattomaksi

Ei huomauttamista.

52 a § Tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto

EPT-verkoston näkemys on, että mikäli yllä olevaa pykälää tupakkatuotteiden maku- ja tuoksuaineiden lisäämisestä halutaan noudattaa, ei tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettuja tuotteita, kuten makukortteja, -nesteitä tai -suihkeita tule voida myydä Suomessa. Tällä hetkellä esimerkiksi tupakka-askiin lisättävien makukorttien myynti esimerkiksi päivittäistavarakaupoissa on näkyvää. Kaupoissa myydään myös tupakka-askin peittäviä koteloida.

Vaikka makutuotteiden käyttötarkoitus on toisinaan ollut tulkinnanvaraista, on selvää, että niillä on pyritty kiertämään tupakkalakia. Varsinkin makuaineet alentavat kynnystä kokeilla ja aloittaa tupakointi. Maun muuttaminen edistää erityisesti lasten ja nuorten kiinnostusta tupakkatuotteisiin.

54 § Omavalvontasuunnitelma

Ei huomauttamista.

58 § Etämyynnin kieltö

Mikäli jatkossa tupakkakasvia sisältämättömät tuotteet, joissa on nikotiinia ja joita käytetään tupakkatuotteiden tapaan, lisittäisi tupakkalain piiriin, tulisi maahantuonti ja etämyynti kieltää myös näiden kohdalla. EPT-verkoston mielestä myös muiden kasvipohjaisten, poltettavien tuotteiden etämyynti tulisi ehdotuksen mukaisesti kieltää.

60 § Tukumyynnin rajoitukset

Ei huomauttamista.

65 § Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita

Ei huomauttamista.

67 § Matkustajatuonnin määrälliset rajat

EPT-verkosto puoltaa tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotusta EU:n ulkopuolelta verovapaasti maahantuotavien savukkeiden määrän rajoittamisesta. Kansanterveyden näkökulmasta ei ole perusteltua tukea verotuksellisesti tupakka- ja nikotiinituotteiden maahantuontia.

Maahantuotavien savukkeiden määrää tulee rajoittaa nykyisestä 200 savukkeesta 40 savukkeeseen, pikkusikareiden osalta nykyisestä 100 kappaleesta 20 kappaleeseen, sikareiden osalta nykyisestä 50 kappaleesta 10 kappaleeseen sekä piippu-, savuke- ja vesipiipputupakan osalta nykyisestä 250 grammasta 50 grammaan.

EPT-verkoston mielestä on harmillista, että lausuttavassa lakiluonnoksessa ei oteta vahvemmin kantaa nuuskan maahantuonnin rajoituksiin. Nuuskan käyttö on yleistynyt varsinkin nuorten keskuudessa ja nuuskaa, sekä nuuskan kaltaisia tuotteita tuodaan jatkuvasti ulkomailta Suomeen. Niinpä EPT-verkosto esittää, että nuuskan, purutupakan ja nenänuuskan maahantuonnin rajaa lasketaan nykyisestä 1 kilogrammasta 100 grammaan vuorokaudessa. Rajoituksia tulee tulevaisuudessa kiristää myös nikotiinia sisältävien tupakan vastikkeiden ja sähkösavukkeissa käytettävien nesteiden kannalta. On hyvä huomioida, että kaikissa ulkomailta tulevissa tupakkatuotteissa ei näy tuotteen nikotiinipitoisuus.

70 § Hintahyvityksen kieltö

EPT-verkosto näkee, ettei tupakkatuotteiden myyntiä ei tule edistää niin, että niiden hinta määräytyy sen mukaan, kuinka paljon tupakkatuotteita ostaa. Verkoston mukaan tupakkalain 70 § tulee pitää entisellään eikä tukkumyyntiä rajata hintahyvityskiellon ulkopuolelle. Koska tupakkalain hengessä tupakointia halutaan Suomessa vähentää, ei tupakan tukkumyynnissä voida ottaa hinnan perusteeksi myyntimäärää. Vaikka esimerkiksi alkoholilaki sallii tämän, ei yhtä terveydelle haitallista tuotetta voi verrata toiseen, vaan tilannetta tulee aina tarkastella kansanterveyden näkökulmasta.

71 § Esilläpitokielto

EPT-verkosto pitää tärkeänä, että tupakka- ja nikotiinituotteiden esilläpitokielto laajennetaan koskemaan kaikkia lain piiriin kuuluvia tupakka- ja nikotiinituotteita.

74 § Yleiset tupakointikiellot

EPT-verkosto puoltaa tupakointikiellon laajentamista koskemaan yhä useampia tiloja. Tupakoinnin lisäksi tulee kieltää muiden tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö tiloissa, jossa on tupakointi kielletty. Tupakoinnin kieltöä tulisi laajentaa uimarannoille, leikkikentille ja julkisten kulkuvälineiden pysäkeille ja asemalaitureilla. Erityisesti kieltöä tulee laajentaa alueille, jossa

lapset ja nuoret viettävät aikaansa. Tällaisia alueita ovat esimerkiksi urheilukentät, nuorisotilojen piha-alueet, skeittipuistot ja muut ajanviettopaikat. Kiellon laajentaminen on tärkeää, sillä kunnat eivät tällä hetkellä täysin pysty kieltämään tupakointia yllä mainituilla alueilla.

78 § Asuntoyhteisön tupakointikiellot

EPT-verkosto katsoo, että asuntoyhteisöjen mahdollisuudet kieltää tupakointi yhteisön alueella vaatii selkeyttämistä. Tupakkalain tulee suojella väestöä tupakansavun haittavaikutuksilta ja erityisesti lapset ja nuoret tulee huomioida.

Lakiuudistukseen halutaan kirjata, että asuntoyhteisöt voisivat laajemmin määritellä itse ne alueet, joissa tupakointi halutaan kieltää. Tämä muutos on kannatettava. EPT-verkosto ehdottaa, että jatkossa asuntoyhteisöt voisivat kieltää myös parveketupakoinnin sekä tupakoinnin huoneistoissa enemmistöpäätöksellä ilman erityistä lupaa kunnalta. Voimassa olevan lain mukainen toimintatapa tupakointikiellolle on asuntoyhteisöille suhteettoman työläs.

90 § Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut

Ei huomauttamista.

91 § Tupakkalain valvontamaksut

Ei huomauttamista.

92 a § Valvontamaksun oikaisu maksuvelvollisen hyväksi

Ei huomauttamista.

92 b § Valvontamaksun oikaisu maksunsaajan hyväksi

Ei huomauttamista.

94 § Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

Ei huomauttamista.

96 § Kunnan kiellot ja määräykset

Tulevan maakuntauudistuksen mukaisesti kuntiin jää edelleenkin terveyttä ja hyvinvointia edistäviä tehtäviä. Tästä näkökulmasta, on perusteltua, että kunnat saavat kieltojen lisäksi mahdollisuuden antaa määräyksiä tupakkalakiin ja valvontaan liittyen.

106 § Muutoksenhaku Valviran ja kunnan päätöksiin

Ei huomauttamista.

107 § Muutoksenhaku markkinaoikeudellisiin asioihin

Ei huomauttamista.

117 § Myyntipäällykset

Ei huomauttamista.

Muuta kommentoitavaa:

EPT-verkosto kiittää saamastaan lausuntopyyntöä ja siinä esitetyistä muutoksista. Tupakointi on yksi merkittävimmistä sairastavuuteen ja ennenaikaisen kuolleisuuteen liittyvistä riskitekijöistä. Tupakan polttaminen aiheuttaa sydän- ja verisuonitauteja, syöpäsairauksia sekä pahentaa muita jo olemassa olevia sairauksia. Tupakointia pidetään yleisimpänä estettävänä kuolleisuuden syynä. Myös passiivisella tupakoinnilla on nähty olevan haittaa ympäristölle.

Tupakointi on merkittävä tekijä väestöryhmien välisissä terveys- ja kuolleisuuseroissa. Tupakoinnin vähentäminen kaikissa väestöryhmissä edistää hyvinvoinnin ja terveyden tasa-arvoa. Hallitusohjelmassa 2019–2023 hyvinvoinnin edistäminen on nostettu vahvasti esiin. Poliittisten päätösten tulee tukea terveitä elämäntapoja ja ihmisten mahdollisuuksia tehdä kestäviä valintoja. Tupakkalain tavoitteeseen pääsemiseen on enää lyhyt aika, joten toimenpiteitä tulee nopeuttaa ja tehostaa.

Tupakkalain tulee erityisesti huomioida lasten ja nuorten hyvinvointi nostamalla kynnystä tupakoinnin aloittamiseen. Ehdotetut muutokset, kuten makua lisäävien tuotteiden myyntikielto ja tupakointikieltojen laajentaminen uusille alueille ovat hyviä toimia. Lisäksi EPT-verkosto ehdottaa, että tupakka- ja nikotiinituotteiden ostoikärajaa nostettaisiin 20-vuoteen. Ikärajan nostaminen kertoisi erityisesti tuotteiden vaarallisuudesta sekä tukisi lasten ja nuorten kanssa tehtävää terveyskasvatusta ja ehkäisevää päihdetyötä. Verkosto puoltaa tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotusta.

Tavoitteiden saavuttamiseksi tulee myös huomioida kaikki uudet markkinoille tulevat tuotteet, jotka sisältävät nikotiinia tai tupakkaa. Uuden sukupolven nikotiinituotteet ja -laitteet tulisi huomioida jo tässä tupakkalain muutosesityksessä niiden säätelyn varmistamiseksi. Sisätiloja koskevien tupakointikieltojen tulee koskea kaikkia niiden tupakkalain alaisten tuotteiden käyttöä, josta tulee ilmaan savua tai höyryä. Riippumatta höyrystymisen tavoista (esim. kuumentaminen, polttaminen), kiellon tulisi olla voimassa. Valvonnan kannalta on selkeää, että kaikki yllä mainitut tupakointitavat ovat kiellettyjä yleisissä tiloissa.

Tupakka- ja nikotiinituotteiden myynnin, oston ja käytön rinnalla on hyvä kehittää tapoja, joilla tupakoivat saavat apua tupakoinnin lopettamiseen. Lausunnossa mainittu pakollinen auttavan

puhelimien merkitseminen myyntipakkaukseen on hyvä esimerkki helposta, mutta kestävästä keinosta auttaa tupakoinnin lopettamisessa.

Lausunnossa olevan lain lisäksi tulee parantaa terveydenhuollon kirjaamistoimia sekä toteuttaa seuranta ja mini-interventioita nykyistä laajemmin. Tuleville hyvinvointialueille suositellaan lisäksi vertaisryhmiä, joissa kokemusasiantuntijan ja terveydenhoidon ammattilaisten kanssa annetaan ryhmämuotoista noin kahden kuukauden ryhmäohjausta ja -keskustelutukea. Vastaavaa toimintaa on nykyään esimerkiksi Sipoossa.

EPT-verkoston järjestöissä tehdään ehkäisevää päihdetyötä monenlaisten kansalaisryhmien kanssa. Luonnoksena oleva laki voi parantaa monen päivittäistä hyvinvointia helpottamalla tupakointikieltojen asettamista asuinympäristössä, vapaa-ajan toiminnassa ja kotona. Tästä näkökulmasta on hyvä, että kunnat voisivat jatkossa helpommin valvoa tupakointikieltoja ja että asuntoyhteisöissä voitaisi matalammalla kynnyksellä hakea tupakointikieltoja parvekkeille ja asuntoihin. Valvonnan tueksi tarvitaan valtakunnallisia suosituksia sekä yhteismitallisuutta kuntien välillä. Jokaisella on oikeus savuttomaan ympäristöön.

Lisätiedot:

Annika Eloranta
Yksikön päällikkö
EPT-verkosto/EHYT ry

annika.eloranta@ehyt.fi

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto edistää yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia ja ehkäisevän päihdetyön edellytyksiä. Ehkäisevän päihdetyön verkosto yhdistää lähes 60 järjestöä, jotka haluavat ehkäistä ja vähentää päihdehaittoja. Verkostoa koordinoi EHYT ry ja sitä rahoittaa STEA.

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN
JÄRJESTÖVERKOSTO